

En analys av svensk invandringspolitik

BOKANMÄLAN Docent Jan Tullberg granskar i en nyutkommen bok den svenska invandringspolitiken. Boken har en starkt kritisk grundhållning. I förordet (s 7) skriver Tullberg: ”Innehållet i denna bok är inte i linje med den officiella svenska synen på invandringen. Den predikar inte invandringens förtjänster, det goda hos invandringens företrädare eller faller förklenande omdömen om dess kritiker”. Boken har stor spänning och behandlar frågor som 1) mediernas roll i invandrardebatten, 2) yttrandefriheten, 3) invandring och kriminalitet, 4) folkhemmet och invandringen, 5) Sveriges framtid, 6) nationalstaten och nykolonialism, 7) de politiska partierna och invandringen, 8) demokratin i Sverige samt 9) ekonomiska effekter av invandring. Tullberg är helt klart en beläst person, men kvalitén på hans framställning varierar. Delar av boken har en god struktur, medan andra och stora delar av boken består av ett myller av citat, egna reflektioner, fakta och slutsatser. Risker finns att en läsare tröttnas ut och förlorar orienteringen.

Ifortsättningen koncentrerar jag mig på Tullbergs beräkningar av invandringens ekonomiska effekter. Beräkningarna har redan fått viss spridning i media.

En återkommande fråga i många invandringsländer är invandringens ekonomiska effekter för den infödda befolkningen. En sådan effekt uppkommer om den offentliga sektorn omfördelar inkomster mellan invandrare och infödda. Riktningen i omfördelningen bestäms i huvudsak av en kombination av invandrarnas ålderssammansättning

och av deras ställning på arbetsmarknaden. Invandrare har vanligtvis en gynnsam ålderssammansättning, med låg andel åldringar och hög andel i aktiv ålder (20–64 år) jämfört med infödda. Om sysselsättningsgraden bland invandrare i aktiv ålder är densamma som bland infödda kan det därför förväntas att offentlig sektor omfördelar inkomster från invandrare till infödda, dvs att infödda får en intäkt. Är däremot sysselsättningsgraden bland invandrare låg kan omfördelningen ändra riktning och infödda får då en kostnad.

Efterhand åldras naturligtvis de som har invandrat men samtidigt föds fler individer i invandringslandet på grund av invandringen, vilket gör att det befolkningstillskott som invandring ger upphov till under mycket lång tid har mindre andel åldringar än den befolkning som vi skulle ha haft utan invandring. Vid samma åldersspecifika födelsetal och dödstal i de båda befolkningsgrupperna tenderar ålderssammansättningen i befolkningstillskottet på lång sikt att konvergera mot ålderssammansättningen i den befolkning som vi skulle ha haft utan invandring.

Forskningsområdet är numera väl etablerat i invandringsländerna. För Sverige har omfördelningseffekten undersökts av Wadensjö (1973), Ekberg (1983, 1999, 2009), Gustafsson (1990) samt Gustafsson och Österberg (2001) vad gäller efterkrigstidens invandring. Dessutom har Storesletten (2003) och Ekberg (2011) gjort framtidsinriktade simuleringstudier omfattande långa tidsförlöpp. Situationen under efterkrigstiden kan sammanfattas på följande sätt: Under 1950-, 1960- och 1970-talen hade invandrarna en god arbetsmarknad med lika hög eller periodvis t o m högre sysselsättningsgrad i aktiv ålder än infödda. Dessutom arbetade invandrade kvinnor heltid i högre grad än infödda kvinnor. Årsinkomsten per capita

Jan Tullberg: *Läsningen – en analys av svensk invandringspolitik*, Lykeion, 2014, 320 sidor, ISBN 978-91-98-16650-7.

i åldrarna 20–64 år låg väl i nivå med infödda. Omfördelningen gick då från invandrare till infödda. I början av 1970-talet fick infödda en årlig intäkt på ca en procent av BNP.

Vid slutet av 1970-talet började invandrarnas ställning på arbetsmarknaden att försämrans, och detta fortsatte därefter, trots 1980-talets högkonjunktur med vid slutet av 1980-talet brist på arbetskraft inom stora delar av svensk arbetsmarknad. Numera är invandrarernas sysselsättningsgrad väsentligt lägre än bland infödda, men med stora skillnader mellan olika invandrargrupper. I åldersgruppen 20–64 år har sysselsättningsgraden för utrikes födda under senare år legat på ca 65 procent, mot drygt 80 procent för infödda. Omfördelningen går numera i motsatt riktning. Den senaste studien var en ESO-rapport som avsåg 2006 och som kom fram till en kostnad detta år för infödda på 1,5–2 procent av BNP, motsvarande 40–60 miljarder kr (Ekberg 2009). Det breda intervallet beror på att det finns både metodmässiga svårigheter och osäkerheter vid denna typ av beräkningar. Invandrarbefolkningen i studien omfattar både utrikes födda och deras barn födda i Sverige. Från Statistiska centralbyrån (SCB) fick jag för den nämnda studien faktiska uppgifter för 2006 om dels invandrarbefolkningens bidrag till direkta och indirekta skatter samt underlag för socialförsäkringsavgifter, dels uppgifter om samtliga offentliga transfereringar som de hade erhållit under året. Deras offentliga konsumtion har jag fått beräkna med hjälp av gruppens storlek och åldersammansättning enligt befolkningsregistret. Även invandarspecifika insatser och överrepresentationer av invandrare i vissa avseenden har beaktats.

Tullberg gör en beräkning för 2006 och en för 2013. I beräkningen för 2006 utgår han från min ESO-rapport men menar att kostnaden för infödda är

större än 1,5–2,0 procent av BNP och att jag a) i invandrarbefolkningen även borde inkludera hälften av dem som har en förälder född utomlands och b) borde höja den offentliga konsumtionen för invandrare med 25 procent vad avser sjukvård och skola och med 100 procent för fångvård. Tullberg menar då att kostnaden 2006 blir 85 miljarder kr, motsvarande 3 procent av BNP. Redan här blir det konstigt. Hur kan Tullberg ange sådana exakta tal med tanke på nämnda svårigheter att göra beräkningarna?

När det gäller a) har Tullberg inte observerat att jag redan har inkluderat gruppen, vilket framgår av s 73 i ESO-rapporten. Därmed bortfaller den största kostnadsposten i Tullbergs beräkningar. När det gäller b) är det visserligen sant att det finns invandrargrupper som är överrepresenterade i vissa sjukdomar, som psykiska sjukdomar bland flyktingar, men både sjukdomsfrekvens och sjukdomsmönster varierar starkt både mellan olika invandrargrupper och mellan invandrare och infödda. Exempelvis visar studier att stora invandrargrupper är starkt underrepresenterade, jämfört med infödda, i flera cancersjukdomar (Statens Folkhälsoinstitut 2004). I genomsnitt är dock ohälsotalet högre bland utrikes födda än bland inrikes födda. Samtidigt visar en studie från Sveriges Kommuner och Landsting (2009) att utrikes födda i väsentligt *mindre* utsträckning än infödda söker vård för samma sjukdom, vilket snarare bidrar till underrepresentation i vårdkonsumtion. Det är således inte helt enkelt att översätta ett högre ohälsotal till en viss nivå på vårdkonsumtion. Men låt oss göra som Tullberg föreslår beträffande sjukvård, skola och kriminalvård (invandarspecifika utgifter på utbildningsområdet som SFI-utbildning och hemspråkutbildning har jag redan räknat med). Vi skulle då få ett tillskott till den i ESO-rapporten beräknade kostna-

den för infödda på drygt 10 miljarder kr.

Om vi nu gör känslighetsberäkningar med högre offentlig konsumtion för invandrarbefolkningen så bör vi också göra känslighetsberäkningar i de fall då sannolikt lägre offentlig konsumtion föreligger. I ett avseende har jag med stor säkerhet räknat för högt för invandrarbefolkningens offentliga konsumtion. Anledningen är att det finns brister i befolkningsregistret i form av betydande övertäckning beträffande utrikes födda, dvs registret innehåller ett stort antal utrikes födda som inte längre är bosatta i landet och som återutvandrat utan svenska myndigheters kännedom. En del är sannolikt redan avlidna i sina hemländer. De som inte är bosatta i Sverige använder rimligen inte offentlig konsumtion i Sverige. SCB (2004) har uppskattat att det rör sig om 40 000–50 000 individer. Antalet har ökat över tid. Dessutom var de som nyinvandrade under 2006 i Sverige endast en del av året. Enda möjligheten för mig var att fördela offentlig konsumtion på den befolkning som är upptagen i befolkningsregistret, vilket därmed ger ett för högt belopp för invandrarbefolkningen. Sannolikt rör det sig om ca 5 miljarder kr.

En annan anledning till att jag med stor sannolikhet räknat för högt i ESO-rapporten vad gäller invandrarbefolkningens offentliga konsumtion är att utgifter för kollektiv offentlig konsumtion, såsom utgifter för vägväsen, försvar, kungahus och en del central förvaltning, troligen inte ökar i proportion till den större befolkning som invandring ger upphov till. Utgifter för exempelvis försvar och vägväsen torde endast i liten utsträckning påverkas av måttliga förändringar i befolkningens storlek och mer av landets geografiska utsträckning (Finansdepartementet 1992). Jag har provat med olika antaganden, men även om jag fördelar nämnda kollektiva konsumtionsutgifter på invandrarbefolk-

ningen efter deras andel av hela befolkningen ligger fortfarande kostnaden i intervallet 1,5–2,0 procent av BNP. Med en sådan fördelning kan jag i själva verket ha räknat för högt med kanske 10–15 miljarder kr vad gäller kollektiv offentlig konsumtion. Den lägre offentliga konsumtion för invandrarbefolkningen som uppkommer genom övertäckningen i befolkningsregistret och i kollektiv offentlig konsumtion är troligen mer betydande än den nämnda beräknade högre offentliga konsumtionen för sjukvård, skola och fångvård. En känslighetsdiskussion finns på s 68 och s 72 i ESO-rapporten. Vi ligger fortfarande i intervallet 1,5–2,0 procent av BNP.

Tullberg menar att årskostnaden för infödda 2013 var 125 miljarder kr (drygt 113 miljarder kr i 2006 års penningvärde). Det finns dock inga uppgifter om vilka data Tullberg har använt eller hur kalkylen har utförts. Återigen är det märkligt att Tullberg kan ange ett så exakt belopp. Visserligen är invandrarbefolkningen 2013 ca 30 procent större än 2006, men beloppet är mycket osannolikt och skulle innebära nästan en fördubbling jämfört med min övre gräns på 60 miljarder kr för 2006 och nästan en tredubbling jämfört med min undre gräns på 40 miljarder kr. Enligt AKU var sysselsättningsgraden bland utrikes födda i åldrarna 20–64 år densamma 2013 som 2006.

Dessutom anser Tullberg att det finns ytterligare kostnader för infödda i form av undanträngningseffekter. Tullberg skriver (s 93): ”Invandringen av 10 personer har resulterat i att de arbetslösa är 10 personer fler än de varit utan invandring”. Därefter följer ett långt resonemang om undanträngning på arbetsmarknad, samt även på bostadsmarknad och restider, men inga uppgifter finns om vilka data och vilka beräkningsmetoder som använts. Ändå sammanfattar Tullberg att kostnaderna för

undanträngning 2013 uppgick till minst 125 miljarder kr. Det är märkligt att beloppet blir ungefär detsamma som hans nämnda kostnad över offentlig sektor. Tullberg lägger samman de båda beloppen till en totalkostnad för infödda 2013. Han skriver (s 107): "Undanträngningseffekterna är minst lika stora som underskottet i den offentliga ekonomin. Totalt ett minimum på 250 miljarder kronor motsvarande 7 procent av BNP".

Tullberg förbigår således helt att det finns en omfattande vetenskaplig litteratur kring eventuell undanträngning på arbetsmarknaden (sysselsättning och löner). Longhi m fl (2005, 2006) sammanfattar resultaten från ett mycket stort antal studier från invandringsländerna och finner endast obetydliga eller obefintliga effekter för arbetsmarknaden i dess helhet. Det finns både substitut och komplementeffekter. Detsamma fann Korpi (2008) för Sverige.

Sammanfattningsvis: Tullbergs beräkningar framstår som alltför fantasifulla.

Jan Ekberg

Professor emeritus i nationalekonomi,
Linnéuniversitetet

REFERENSER

Ekberg, J (1983), "Inkomsteffekter av invandring", doktorsavhandling, Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet.

Ekberg, J (1999), "Immigration and the Public Sector: Income Effects for the Native Population in Sweden", *Journal of Population Economics*, vol 12, s 411-430.

Ekberg, J (2009), *Invandringen och de offentliga finanserna*, ESO-rapport 2009:3, Ex-

pertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Stockholm.

Ekberg, J (2011), "Will Future Immigration to Sweden Make It Easier to Finance the Welfare System?", *European Journal of Population*, vol 27, s 103-124.

Finansdepartementet (1992), *The Medium Term Survey of the Swedish Economy*, Allmänna Förlaget, Stockholm.

Gustafsson, B (1990), "Public Sector Transfers and Income Taxes among Immigrants and Natives in Sweden", *International Migration*, vol 28, s 181-200.

Gustafsson, B och T Österberg (2001), "Immigrants and the Public Sector: Accounting Exercises for Sweden", *Journal of Population Economics*, vol 14, s 698-708.

Korpi, M (2008), "Migration and Wage Inequality: Economic Effects of Migration to and within Sweden 1993-2003", Working Paper 2008:13, Institutet för Framtidsstudier, Stockholm.

Longhi, S, P Nijkamp och J Poot (2005), "A Meta-Analytic Assessment of the Effect of Immigration on Wages", *Journal of Economic Surveys*, vol 19, s 451-477.

Longhi, S, P Nijkamp och J Poot (2006), "The Fallacy of 'Job Robbing': A Meta-Analysis of Estimates of the Effect of Immigration on Employment", *Journal of Migration and Refugee Issues*, vol 1, s 131-152.

SCB (2004), "Efterkrigstidens invandring och utvandring", Demografiska Rapporter 2004:5, Stockholm.

Statens Folkhälsoinstitut (2004), "Födelse-landets betydelse - en rapport om hälsan hos olika invandrargrupper i Sverige", rapport Statens Folkhälsoinstitut, Stockholm.

Storesletten, K (2003), "Fiscal Implications of Immigration to Sweden - A Net Present Value Calculation", *Scandinavian Journal of Economics*, vol 105, s 487-506.

Sveriges Kommuner och Landsting (2009), "Värd på (o)lika villkor", rapport, SKL, Stockholm.

Wadensjö, E (1973), *Immigration och samhälls-ekonomi*, doktorsavhandling, Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet.